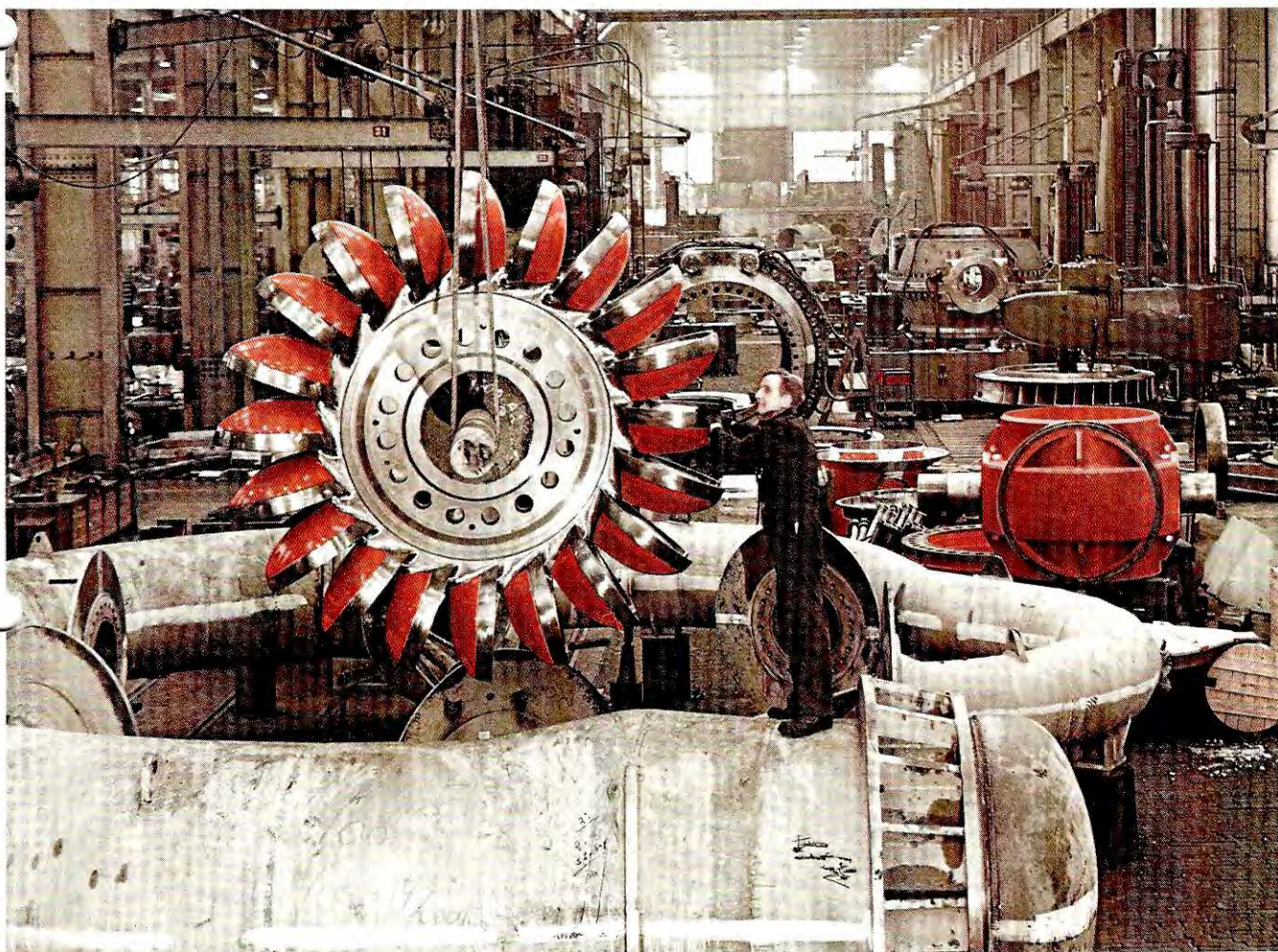

VERKSTEDINDUSTRIEN

og Det europeiske fellesskapet (EF)

Verkstedindustriens utvikling

I løpet av EFTA-perioden er verkstedindustrien gått over fra å være en typisk hjemmemarkedsindustri til å bli en ruvende eksportindustri. Eksporten av verkstedprodukter er i denne perioden 9-doblet i verdi og var i 1970, inkludert nye skip, vel tre milliarder kroner. Et annet karakteristisk trekk er at eksporten til EFTA er økt vesentlig sterkere enn totaleksporten. EFTA tar i dag 62 prosent av totaleksporten (uten skip), mens EFs andel er sunket fra 19 til 16 prosent, og «andre land» fra 30 til 22 prosent.

NORSK VERKSTEDINDUSTRI

- beskjeftiger over 30 prosent av alle ansatte i norsk industri, tilsvarende 130 000 arbeidstakere.
- Står for hele 18 prosent av Norges totale vareeksport.
- Er en lite forurensende og miljøforstyrrende industri. Det er denne type industri Norge i framtida må satse på hvis vi ønsker å bevare et godt miljø.

EKSPORT AV VERKSTEDPRODUKTER I 1959 OG 1970

Eksport	1959		1970	
	mill. kr.	%-vis andel	mill. kr.	%-vis andel
EFTA	151	51	1453	62
Herav til				
Danmark	25		251	
Finland	12		106	
Storbritannia	28		225	
Sverige	80		772	
EF (Europeisk Fellesskap)	55	19	390	16
Øvrige land	92	30	508	22
Totalt (uten nye skip)	298	100	2351	100
Nye skip	56		810	
Totalt (med nye skip)	354		3161	

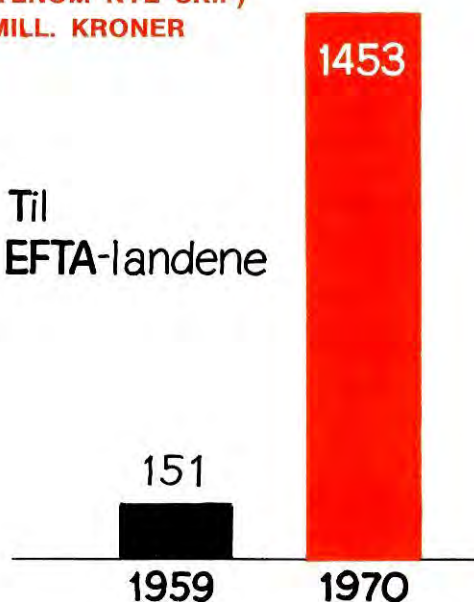
Bransjens utvikling i EFTA-perioden kan også karakteriseres ved at verkstedindustrien (uten skip) i 1959 sto for 5 prosent av landets totale vareeksport, mens tilsvarende proSENTsats for 1970 var 13,4. Eksportens andel av produksjonen er økt fra 10 prosent i 1959 til anslagsvis 20 prosent i 1970. Hvis skipsbyggingsindustrien medregnes, har verkstedindustrien 18 prosent av Norges vareeksport, og anslagsvis 26 prosent av totalproduksjonen eksporteres.

TOTAL NORSK EKSPORT OG EKSPORT AV VERKSTEDPRODUKTER 1959 OG 1970

År	Total norsk eksport mill. kr.	Eksport av verkstedprodukter			
		Uten skip		Med skip	
		mill. kr.	% av total eksport	mill. kr.	% av total eksport
1959	5 787	298	5,1	354	6,1
1970	17 537	2351	13,4	3161	18,0

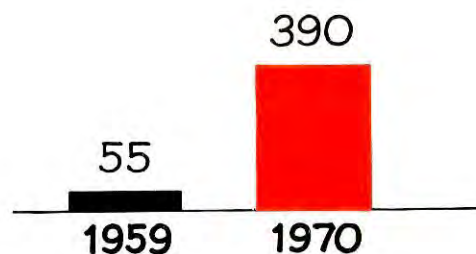
EKSPORT AV VERKSTEDPRODUKTER I 1959 OG 1970 (UTENOM NYE SKIP) I MILL. KRONER

Til
EFTA-landene

EKSPORT AV VERKSTEDPRODUKTER I 1959 OG 1970 (UTENOM NYE SKIP) I MILL. KRONER

Til
EF-området

I dag tar EFTA-landene 62 prosent av verkstedindustriens eksport. Fra 1. januar 1973 går EFTA i oppløsning ved at Danmark og Storbritannia går inn i Det europeiske fellesskap. Tollfriheten faller da bort. Fri adgang til EF-området er derfor nødvendig om kort tid.

Den tollfrihet som norsk verkstedindustri oppnådde da Norge kom med i Det europeiske frihandelsforbundet (EFTA), førte til en nesten 10-dobling av eksporten mellom 1959 og 1970. Eksporten til EF-området som har dobbelt så mange innbyggere, økte ikke på langt nær i samme grad og utgjorde i 1970 bare en fjerdepart (26 prosent) av eksporten til EFTA-landene.

Verkstedindustrien og EF

I det følgende vil det bli tatt opp til behandling en rekke spørsmål som er av vital betydning når en industri som verkstedindustrien skal ta standpunkt til spørsmålet om norsk medlemskap i Det europeiske fellesskapet (EF). Redegjørelsen er basert på to omfattende undersøkelser blant 400 medlemsbedrifter i Mekaniske Verksteders Landsforening. Den første ble foretatt i juni 1970 og den siste i oktober/november 1971.

FRAMTIDIGE EKSPORTMULIGHETER

Av de bedrifter som har arbeidet seg inn på EFTA-markedet, har vel $\frac{1}{3}$ gitt klart uttrykk for at de anser mulighetene på EFTA-markedet for å være helt eller nesten uttømt. Dessuten hevder et flertall av disse bedriftene at en fri adgang til EF er nødvendig dersom den spesialiseringsprosess som er hovedgrunnlaget for ekspansjonen, skal kunne fortsette. Det er forbausende mange små og middelstore bedrifter som hevder dette synet. De øvrige $\frac{2}{3}$ av de bedrifter som bearbeider EFTA-markedet i dag, har gitt uttrykk for at deres muligheter innenfor EFTA ikke er uttømt, at det tvert imot er betydelige ekspansjonsmuligheter igjen. Imidlertid mener de fleste av disse at på noen års sikt vil det bli helt nødvendig med adgang til større markeder. En klar konklusjon av dette er at det er tvingende nødvendig for verkstedindustrien å oppnå fri adgang til EF i løpet av forholdsvis kort tid hvis bransjens eksportkapasitet skal kunne utnyttes.

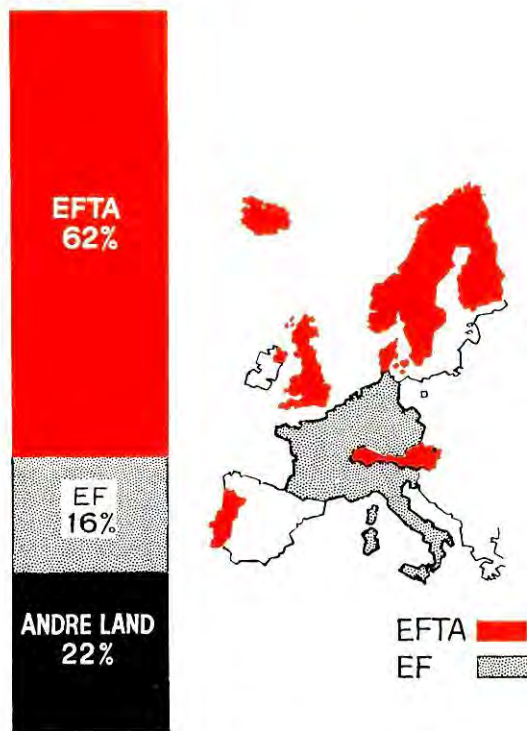
EF's YTRE TOLLSATSER

Tollsatsene i EF er gjennomgående høye for ferdigvarer fra verkstedindustrien, for enkelte produktgruppers vedkommende over 20 prosent. Flertallet av bedriftene som i dag har eksport til EF, opplyser at deres eksport er belastet med tollsatsar varierende fra 10 til 15 prosent. Dette gir et klart inntrykk av at det ville innebære en vesentlig bedring av lønnsomheten av salget til EF-området om Norge var innenfor Fellesskapet. $\frac{2}{3}$ av de bedrifter som eksporterer til EF, gir for øvrig uttrykk for at de ville kunne øke denne eksporten betraktelig hvis tollmurene ble fjernet. Mange av de øvrige bedrifter som i dag ikke har noen eksport til EF, mener dessuten at de med hell ville kunne utvide sitt marked til også å omfatte EF dersom tollmurene ble fjernet.

ANDRE HANDELSHINDRINGER

Innenfor EF fins det i dag en rekke andre handelshindringer enn toll — handelshindringer av teknisk og økonomisk art, som medlemslandene er forpliktet til å fjerne overfor andre medlemsland. Som eksempler på dette kan man ta den offentlige anskaffelsespolitikk og bestemmelser som beskytter nasjonal industri ved pri-

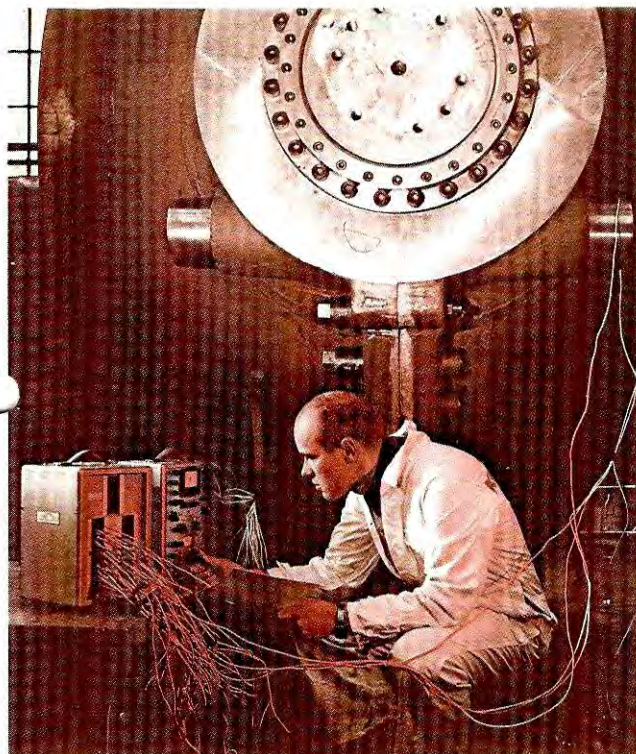
VERKSTEDINDUSTRIENS EKSPORT I DAG

vate innkjøp. Det går fram av undersøkelsen at eksportbedrifter med basis i mer avansert teknologi, gjennomgående har støtt på handelshindringer både for private og offentlige kjøp. Samtlige av de bedriftene som har uttalt seg om sine erfaringer på dette området, uttaler at det ville bety meget for deres salg på EF-området om disse hindringer kunne fjernes. *Det råder enstemmighet om at det ville være av stor betydning om vi som medlemmer av Fellesskapet kunne få anledning til å være med på å påvirke politikken i en liberal retning på dette området.*

HARMONISERING AV HANDELSPOLITIKKEN

Hos samtlige bedrifter som har besvart spørsmålet, poengteres sterkt nytten av en harmonisering av handelspolitikken, og da særlig av regelverket for eksportkreditter. Det blir sterkt presisert at likestilling på dette området vil bety meget for verkstedindustrien på markedet utenfor EF.

Som medlemmer av EF vil vi etter hvert få en slik harmonisering av handelspolitikken ved siden av at vi vil kunne gjøre våre egne synspunkter gjeldende i komitéer, Kommisjonen og Ministerrådet.

RÅMATERIALER OG HALVFABRIKATA

EF-medlemskap vil medføre at verkstedindustrien får toll på råmaterialer og halvfabrikata som innføres fra land utenfor EF. Dette gjelder imidlertid ikke for materialer og utstyr til skip. Undersøkelsene viser at de aller fleste bedriftene kjøper råmaterialer og halvfabrikata fra land som vil være medlemmer av et utvidet EF, og at de således ikke vil bli berørt av problemet. Enkelte storforbrukere av stål la imidlertid vekt på å få en så lang overgangstid som mulig for tollfri import fra Japan, Østsoneland og USA.

FRI ETABLERINGSRETT

Det har vært gjort utstrakt bruk av skremselspropaganda mot EF i denne forbindelse. Det har vært hevdet at en følge av EF-medlemskap er at norske bedrifter vil bli kjøpt opp av kapitalinteresser på kontinentet. Bedriftenes vurdering av spørsmålet er en helt annen. Begrunnelsen for dette syn er dels at et stort antall bedrifter har bestemmelser i sine vedtekter som sier at aksjeoverdragelser skal godkjennes av styret. Dels er begrunnelsen at Norge ikke er et så attraktivt land å drive verkstedindustri i at faren for oppkjøp skulle være stor. Dette vises også ved at Norge lenge har hatt en relativt fri etableringsrett for utlendinger, så noen drastisk endring av eierforholdene blir det ikke å frykte ved en inntreden i EF.

DET NORSKE MARKED

Skeptikere til EF-medlemskap har hevdet at medaljen i høy grad også har en bakside, importen av verkstedprodukter til Norge. Den prosentvise økingen i eksporten av verkstedprodukter er selvsagt mindre enn tilsvarende sats for importøkningen, men i absolutte tall er importøkningen mer enn 2½ ganger så høy som eksportøkningen. I 1970 hadde vi et importoverskudd på verkstedprodukter på over 5 milliarder kroner uten at skip er regnet med. Enkelte har tolket disse tall dit

hen at EFTA har vært til skade for oss, og at EF vil skade oss ytterligere. Dette er imidlertid ikke riktig og sier ikke noe om vår konkurransedyktighet.

Man skal være klar over at næringslivet i Norge er så vidt differensiert at det er behov for nesten hele det register av spesialisert produksjonsutstyr som et stort marked krever. Det er helt utenkelig at man i et så lite land som Norge kan lage alt selv, og vi vil derfor alltid bli avhengig av stor import. Dessuten må man huske på at størsteparten av produksjonsøkningen i verkstedindustrien er solgt på det innenlandske marked i full konkurranse med utenlandske leverandører.

For å skaffe oss et begrunnet syn på utviklingen i EFTA-perioden, har vi sammenliknet tallene for salg av verkstedprodukter på det norske marked i året 1960 og året 1969, som er det siste året med fullstendig industristatistikk. For å få et klart og oversiktlig bilde har vi der ekskludert tallene for vår sterkt ekspanderende skipsproduksjon. Dette fordi de tilsvarende tall for skipseksport og skipsimport varierer etter helt andre kriterier. Videre har vi også holdt utenfor importen av fly, traktorer og biler, hvor vi ikke har tilsvarende norsk produksjon. For de øvrige varespektrere har vi vurdert våre norske produsenters markedsandel i 1960—1969.

Det viser seg da at av en øking i salget av verkstedprodukter på det norske marked på knappe 6 milliarder kroner, svarer norsk verkstedindustri for 3,4 milliarder. Den har dermed opprettholdt sin markedsandel fra 1960. Dette har skjedd samtidig med en eksportøkning på nærmere 1,4 milliard kroner. Tallene gir altså intet holdepunkt for at EFTA har vært til skade for norsk verkstedindustri på hjemmemarkedet, men gir oss tvert imot solide holdepunkter for å påstå at EFTA må ha vært til god hjelp for eksporten. Av de nevnte 1,4 milliard kroner går nemlig 62 prosent til EFTA-markedet.

Det ble spurt om hvilke virkninger man ventet seg av en redusert tollbeskyttelse overfor EF-bedrifter. Jevnt over ble det pekt på at konkurransen ville bli skjerpet. Bare to av medlemsbedriftene mente deres konkurransemuligheter på det norske marked ville bli alvorlig sveket. For øvrig hevdet en del bedrifter at konkurransen fra EF-bedrifter på det norske marked kan bli vel så

sterk hvis Norge blir stående utenfor som hvis vi går inn i EF. En hovedbegrunnelse for dette syn er det vel kjente dumping-fenomen at EF-bedrifter selger marginal produksjon til særlig lave priser til land utenfor området, mens dette vanskelig kan gjøres til land som er innenfor EF.

Et stort antall bedrifter har i forbindelse med vurderingen av våre framtidige salgsmuligheter på det norske marked pekt på ett viktig moment: Våre tradisjonelle eksportindustrier vil ha store økonomiske fordeler av EF-medlemskap, disse bransjer er store oppdragsgivere for verkstedindustrien, og det ligger her en betydelig potensiell stimulans for nettopp verkstedindustrien.

ER DET ANDRE ALTERNATIVER?

En frihandelsløsning har vært antydnet som et annet alternativ. Ikke én av Mekaniske Verksteders Landsforenings medlemmer har sett dette som noen løsning. Om vi skulle oppnå en frihandelsavtale, hva ville da stillingen bli for norsk verkstedindustri? Vi kan med temmelig stor grad av sikkerhet si at viktige norske eksportvarer vil bli holdt utenfor. Viktige kunder for norsk verkstedindustri vil altså ikke få åpning i et europeisk marked. Våre medlemmer har gitt uttrykk for at bare stagnasjon for disse industrier ville få betydelige negative virkninger for verkstedindustrien. Men verst av alt, en ulykke ville det være, både for norsk verkstedindustri og for norsk industri i det hele, om vi skulle innrette oss slik at vi blir stående utenfor det økonomiske samarbeidet i Europa.

Norsk Medlemskap i Fellesskapet er det eneste brukbare markedsalternativ for verkstedindustrien.

Vi er tryggere i
Det europeiske
fellesskapet